

Баторшина А. Ф.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних фінансів
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Кузнцова І. І.

*магістр з міжнародної економіки
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Batorshyna Adilia

*PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor of Department of International Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Kuznietsova Iryna

*Master in International Economics
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ІСЛАМСЬКИЙ БАНКІНГ: ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню ісламського банкіngu, аналізу глобальних тенденцій його розвитку, а також визначенню шляхів поширення ісламського банкіngu в Україні. Особливу увагу приділено причинам виникнення та поширення ісламських банків, динаміці розвитку ісламського фінансового сектору у світі. Визначено потенціал та основні чинники зростання ісламського банкіngu на глобальному рівні. Проаналізовано обсяги ісламських банківських активів та їх географічний розподіл у світовому господарстві. Автори аналізують ключові конкурентні переваги ісламського банкіngu, виокремлюючи основні переваги від поширення ісламського банкіngu для національних економік. Визначено перспективи поширення ісламського банкіngu в Україні, запропоновано дієвий спосіб використання ісламських банківських продуктів на вітчизняному ринку за наявних умов. Виокремлено переваги для національної економіки в результаті поширення ісламського банкіngu в Україні.

Ключові слова: ісламський банкінг, ісламські фінанси, мудароба, ісламські банківські активи, ісламські банківські продукти.

Вступ та постановка проблеми. У період із 2000 по 2016 р. капітал ісламських банків збільшився з 200 млрд дол. до 2,2 трлн дол., і очікується, що до 2022 р. сягне рівня 3,8 трлн дол. [9]. Нині зростання ісламського ринку капіталу становить 19,7% на рік, що значно випереджає темпи зростання традиційних банків. Усе це впливає на традиційні фінансові інститути, які диверсифікуються, пропонуючи своїм клієнтам ісламські фінансові послуги, сумісні з нормами шаріату.

Центральна ідея ісламського банкіngu полягає у тому, що гроші не можуть зростати лише тому, що були видані у вигляді позики. Кредитор може розраховувати на дохід тільки в тому разі, якщо гроші вкладаються в реальний сектор економіки і створюють додану вартість. Ця унікальна характеристика є дуже привабливою для багатьох економік, оскільки виступає запорукою стабільності, надійності та успішного соціально-економічного розвитку країни.

Тема дослідження є важливою і з того погляду, що ісламський банкінг виявився більш стабільним ті підтвердив свою здатність майже безперервно працювати під час глобальної фінансової кризи. Більше того, ісламське фінансування активно розвивається не тільки в мусульманських, а й у немусульманських країнах, зокрема у Великобританії, Франції, Швейцарії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку ісламських фінансів та ісламського банкіngu знаходять своє відображення в працях зарубіжних учених (Мансур Хан, Ісхак Батті, Х. Аскарі, З. Ікбал, Н. Кричен, А. Мірахор, Мухаммад Умер Чапра, Ф. Суфіян, М. Ноор, М. Зулькібри, Махмуд Ель-Гамал, Мохаммед

Ель Корчі), учених пострадянського простору (Р.І. Беккін, А.Ю. Журавльов, В.І. Вагізова, А.С. Ігоніна, А. Сабірязнов) та вітчизняних учених-економістів (О.М. Мозговий, О.В. Субочев, О.М. Юркевич, Є.М. Киян). Разом із тим питання визначення конкурентних переваг ісламського банкіngu на глобальному та національному рівнях і впровадження ісламських банківських продуктів на вітчизняному ринку потребують подальших досліджень.

Метою даної роботи є вивчення механізмів і принципів функціонування ісламського банкіngu, аналіз глобальних тенденцій його розвитку, а також визначення шляхів поширення ісламського банкіngu в Україні.

Результати дослідження.

В останні 50 років країни, в яких переважно сповідується іслам, активно розробляють власну концепцію соціально-економічного розвитку. Ця концепція являє собою принципово інший підхід до організації системи господарського життя, який за своїми етичними, правовими й економічними установками істотно відрізняється від принципів і цінностей, що лежать в основі економіки індустріально розвинених країн.

Одним з інститутів господарської системи ісламу є ісламські банки – особлива форма організації фінансового бізнесу, за якої послуги надаються клієнтам на безвідсотковій основі.

Фундаментальні особливості ісламської економіки та фінансів орієнтують діяльність економічних суб'єктів на важливі соціальні цілі, а не лише на забезпечення добробуту своєї сім'ї, стимулюють розвиток торгівлі та надання різних фінансових послуг, водночас істотно обмежують можливості недобросовісної торгівлі й торгівлі уяв-

ними фінансовими активами, запобігають лихварству, необґрунтованому зростанню боргового навантаження, прив'язують фінансові зобов'язання до реального економічного ефекту та реальних активів. Завдяки цьому ісламські принципи економіки, фінансів та банківської справи за їх практичного втілення дають змогу створювати більш фінансово стабільні господарюючі суб'єкти, які, своєю чергою, сприятливо впливають на розвиток національної економіки.

Фінансова система ісламського світу базується на п'яти основних положеннях, що визначаються Кораном:

- 1) заборона процентної ставки [12];
- 2) принцип розподілу ризиків, прибутків і збитків для партнерів [6];
- 3) заборона спекулятивної діяльності та невизначеності;
- 4) неприпустимість фінансування заборонених видів бізнесу (у т. ч. виробництво зброї, алкоголю, тютюну, свинини та діяльність, що пов'язана з розвитком азартних ігор);
- 5) принцип підтримки активів [8].

Заборона процентної ставки. Одним із постулатів ісламської економічної концепції є ототожнення експлуатації людини з отриманням доходу особою, котра особисто не бере участі у виробничому процесі й не ризикує своїм майном. Символом такої експлуатації в Корані є лихварство. Позичковий, або банківський, відсоток називається «ріба» – лихварський відсоток.

Принцип розподілу ризиків. Ще однією особливістю побудови ісламського фінансового ринку є заборона на використання інструментів, в основі яких лежить надмірний ризик – «гарар». Необхідно відзначити, що шариат не засуджує ризик узагалі, оскільки ризик є невід'ємною частиною комерційної угоди. Гарар – навмисний ризик, що виходить за рамки неминучої випадковості, та є забороненим [7].

Заборона спекулятивної діяльності, «мейсір». З поняттям гарара в ісламській господарській етиці тісно пов'язане поняття «мейсір», під яким розуміється дохід, отриманий не в результаті продуктивного використання ресурсів, а такий, що виник за випадкового збігу обставин. Мається на увазі заборона на скупку з метою спекуляції.

Принцип підтримки активів. Гроші розглядаються як потенційний капітал, тобто вони перетворюються на реальний капітал лише тоді, коли вкладаються у виробничу діяльність. Отже, грошові кошти не вважаються реальним капіталом доти, доки власник не почне їх інвестувати. Крім того, фінансові інструменти мають бути підтвержені активами.

Серед кола ісламських фінансових інститутів найбільш швидко поширюються та динамічно розвиваються ісламські банки. Дані інститути ісламської фінансової системи швидко поширюються не лише в мусульманських країнах, а й у немусульманських, де частка мусульманського населення є досить високою.

Ісламські банківські установи слід розглядати як ісламські не за географічним походженням їх капіталу, а передусім за принципами операційної та інвестиційної діяльності. Вони здійснюють

операції в суворій відповідності з принципами ісламу. Таким чином, система ісламських банків відрізняється значною специфікою, а самі вони виступають як відокремлений організм у міжнародній банківській структурі.

Ісламську банківську систему становлять:

- 1) повноцінні ісламські банки;
- 2) «ісламські вікна» (допоміжні банківські підрозділи) звичайних банків.

Із використанням головних принципів ісламських фінансів ісламські банки пропонують різні форми ісламського фінансування, що є сьогодні основою операційної та інвестиційної діяльності ісламських банків.

Еволюція ісламського банкінгу показала ефективність і життєздатність цієї системи в рамках капіталізму. І хоча частка ісламського банкінгу порівняно з традиційним банкінгом усе ще лишається незначною, провідні західні банківські корпорації, вбачаючи потенціал у цьому бізнесі, приєднуються до цього всесвітнього руху. Саме ісламський банкінг є конкурентоспроможним в умовах ринкової економіки і буде продовжувати зростати високими темпами.

Основна частина світових активів (77%) в ісламському банківському бізнесі розташована на Близькому Сході і в Північній Африці (MENA); за ними йдуть Азія (18%), Європа (3,73%) і країни Африки на південь від Сахари (менше 1%) (рис. 1).

Така сама тенденція прослідковується з ісламськими банками:

- 50% ісламських банків розташовано на Близькому Сході і в Північній Африці;
- 30% ісламських банків розміщуються в Азії;
- 15% – у країнах Африки на південь від Сахари, незважаючи на наявність менше ніж 1% від загальних активів.

У 2015 р. у світі налічувалося 363 ісламські кредитні установи, з яких приблизно 69% були повністю ісламськими «автономними» банками, тоді як інші 31% – традиційними банками, що пропонують ісламські послуги через «ісламські вікна» [5].

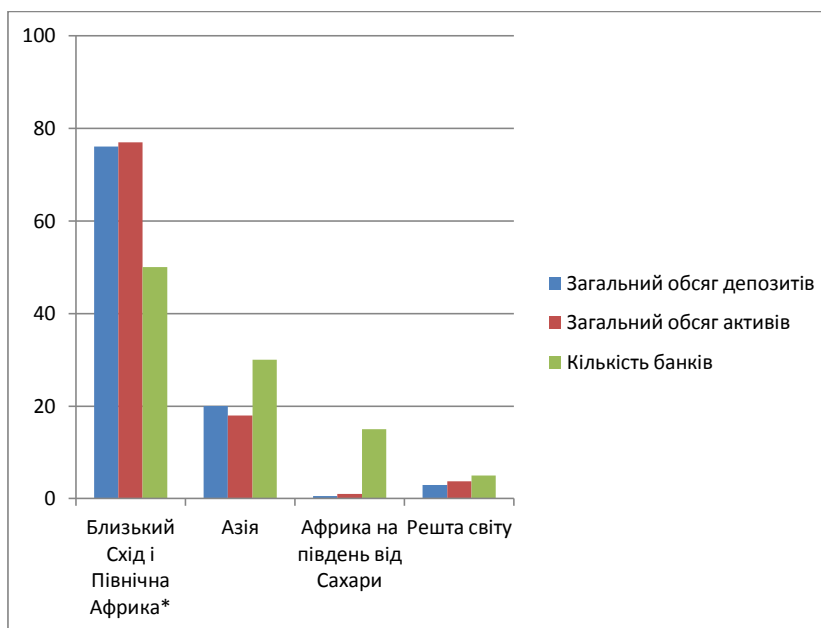

Рис. 1. Регіональний розподіл показників роботи ісламських банків у світі, % [10]

* Країни Близького Сходу і Північної Африки це називають країнами регіону MENA (Middle East and North Africa, MENA).

В останні роки ісламські банки посилили зовнішню експансію, прагнучи розширити сфери свого впливу в приймаючих країнах і вписатися в сучасну транснаціональну банківську структуру, посівши вагомe місце на міжнародному ринку банківських капіталів й у сфері міжнародних інвестиційних потоків.

На світовому рівні на Ісламську Республіку Іран припадає третина активів ісламських банків (табл. 1).

Таблиця 1

Ісламські банківські активи за регіоном, 2013 р. [4]

Регіон / Країна	Загальна кількість активів (у млрд. дол.)
<i>Близький Схід, включаючи Ісламську Республіку Іран</i>	
Ісламська Республіка Іран	482,40
Саудівська Аравія	121,70
Об'єднані Арабські Емірати	100,30
Кувейт	78,70
Катар	59,00
Бахрейн	46,20
<i>Південна та Південно-Східна Азія</i>	
Малайзія	156,70
Бангладеш	17,00
Індонезія	13,00
Пакистан	6,20
<i>Африка</i>	
Судан	6,50
Арабська Республіка Єгипет	5,00
Туніс	0,76
Гамбія	0,02
<i>Інші</i>	
Туреччина	44,80
Великобританія	3,30

Судан та Ісламська Республіка Іран є єдиними країнами з фінансовою системою, заснованою виключно на ісламському фінансуванні. Швидке зростання ісламського банкінгу і важливість галузі для економіки інших країн, зокрема країн – членів Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (Gulf Cooperation Council, GCC), Індонезії, Малайзії та Пакистану, роблять важливим поглиблене розуміння останніх подій, поточних тенденцій та галузевих чинників.

Нещодавнє зростання ісламського банкінгу було зумовлене низкою чинників.

Перший: підвищення цін на нафту до 2015 р., зокрема у державах GCC, посилює ліквідність у цих економіках, що збільшило попит на фінансові послуги. Однак істотне зниження цін на нафту в 2014 і 2015 рр. підняло питання стосовно стійкості.

Другий і більш позитивний: ісламські банки не зазнали негативного впливу глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр. на відміну від звичайних банків.

Нарешті, ісламський банкінг посилює позиції як надійний конкурент традиційній банківській справі. Його продукти та послуги продовжують розвиватися разом з юридичними і регуляторними рамками, в яких він діє.

Отже, є дві явні потенційні сфери для розширення ісламського банкінгу:

1) вихід на ринок нових ісламських банків, а також розширення існуючих банків у країнах, де ісламський банкінг вже існує;

2) вихід на ринок нових ісламських банків та розширення існуючих установ, де ісламський банкінг недостат-

ньо розвинений, незважаючи на істотну частку мусульманського населення.

Ісламські банки фінансують різні сектори економіки. Світова статистика свідчить про те, що більше чверті фінансування забезпечує придбання споживчих товарів довгострокового користування (рис. 2).

Фінансування нерухомості та будівництва, виробництва і торгівлі налічує 16%, 12% і 8% відповідно. Усі ці сектори є двигунами економічного розвитку та необхідною умовою для загального процвітання.

Найбільшу популярність серед немусульманських країн ісламський банкінг отримав у США, Великобританії, Німеччині та Франції. Ще в 1996 р. Citibank заснував у Бахреїні своє відділення Citi Islamic Investment Bank із капіталом у 20 млн дол. Такі відомі світові банки, як HSBC, DeutscheBank, Calyon, Citibank, Standard Chartered, Banque Nationale de Paris and Paribas (BNP Paribas), International Netherlands Group bank (ING bank), The No-mura Securities, JP Morgan, Lloyds та ін., відкривають у своїх структурах ісламські підрозділи для фінансування клієнтів не тільки в ісламських країнах, а й у США, Великобританії, Німеччині, Франції.

Серед немусульманських країн Великобританія займає провідне місце за показником накопичення ісламських активів у фінансовому секторі й є головним європейським центром ісламського банкінгу.

Передусім це пов'язано з роботою Ісламського банку Британії (Islamic Bank of Britain, IBB) – першим повністю ісламським банком в Європі. Розпочав він свою роботу в 2004 р. та сьогодні надає весь спектр банківських продуктів і послуг, що відповідають нормам шаріату. У грудні 2014 р. змінив свою назву на Al Rayan Bank, оскільки на початку того ж року було підтверджено, що материнською компанією банку є один із найбільших ісламських банків світу – Masraf Al Rayan (Катар). Британський ісламський банк Al Rayan Bank є роздрібним банком і єдиним ісламським банком, що має п'ять філій, десять офісів, що стратегічно розміщені по всій країні, і близько 50 тис. клієнтів. У грудні 2016 р. Al Rayan Bank оголосив про те, що вартість його роздрібних та комерційних активів уперше досягла розміру 1 млрд фунтів стерлінгів [15].

Є емпіричні докази того, що ісламська фінансова діяльність сприяє позитивному зростанню, а публікації стверджують, що для відігравання значної ролі у цьому зростанні шаріатських фінансових продуктів існує великий потенціал. Це говорить про те, що лакмусовим папірцем корисності ісламського банкінгу буде його здатність стимулювати зростання і знизити бідність через головну характеристику – розподіл ризиків [1]. Ісламські банки мають соціальні обов'язки, які виходять за рамки мети максимізації прибутку.

Уважне вивчення ісламських методів фінансової діяльності показує, що вони прив'язують фінанси до реальної економічної діяльності. Ісламські методи отримання прибутку і розподілу збитків характеризуються тим самим, будь то партнерство (*мушарака*), довірче фінансування (*мудароба*), торгові контракти, такі як: продаж із відстроченим платежем (*мурабаха*), продаж товарів, які повинні бути виготовлені (*істісна*), або продаж із відстроченою поставкою (*салам*). Ця концепція фінансування сприяє зростанню фінансового сектору разом із реальним сектором економіки.

Прихильників переходу від фінансування на основі боргу до фінансування на основі власного капіталу в провідних економіках стає дедалі більше. Збільшення опори на власний капітал також відкриває двері до великого попиту інвесторів на акціонерні цінності. Міжнародний

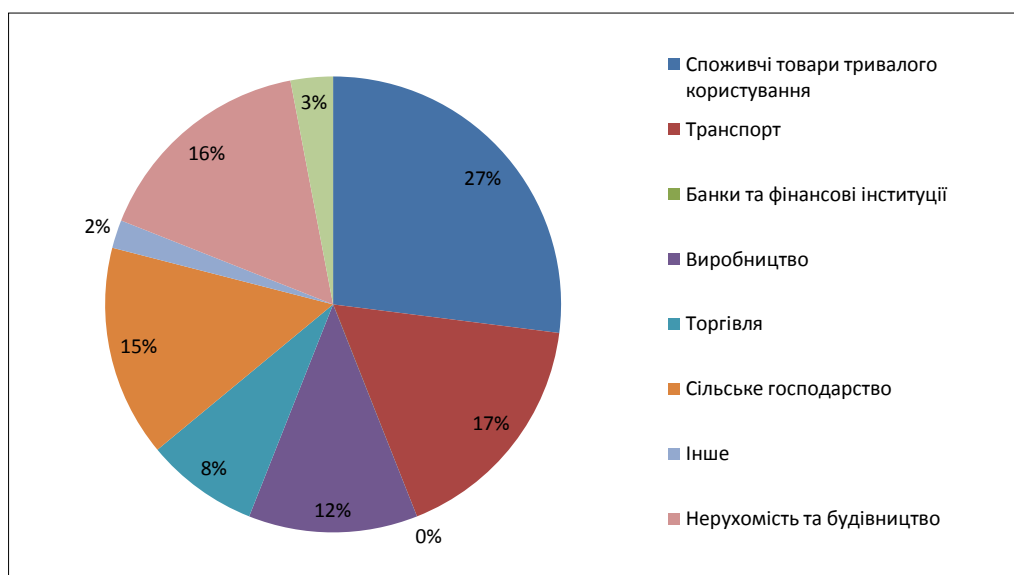

Рис. 2. Фінансування ісламськими банками різних секторів економіки [4]

валютний фонд у Світовому економічному огляді (World Economic Outlook) причин і показників фінансової кризи визнає переваги фінансування власного капіталу в підтримці фінансової стабільності, відзначаючи, що іноземні прямі інвестиції на відміну від надходжень, що створюють борги, часто розглядаються як забезпечення більш безпечного і стабільного способу фінансування розвитку [3].

Як не дивно, але одним із перспективних ринків поширення ісламського банкінгу в Східній Європі багато експертів уважають саме Україну. Це пов'язано з кількістю населення, що сповідує іслам. Кількість мусульман в Україні перевищує 1 млн, що становить близько 5% кількості населення країни, до складу якого входять представники різних національностей: кримські татари, які мають тюркські корені, казанські татари, які прийшли з Кавказу й оселилися на території України сотні років тому, а також азербайджанці, чеченці, узбеки. Є тут також і арабська мусульманська діаспора [13].

Україна відчайдушно потребує інвестицій. Саме їх, а не короткострокових кредитів. І арабські країни можуть допомогти, вони готові це робити, якщо в Україні буде створено відповідний інвестиційний клімат. Але це не означає, що необхідно створювати радикальний ісламський банк. Це повинен бути звичайний світський банк, який, в першу чергу, регулюється нашим законодавством, але працює за правилами шариату [11].

Головними торговельними партнерами України є країни ЄС, країни СНД та країни МЕНА. На країни МЕНА разом із Туреччиною припадає 19,3% вітчизняного експорту і лише 3,6% імпорту. Із цього можна зробити висновок, що вони є цільовими експортними ринками для України, які забезпечують щорічне позитивне торговельне сальдо. У 2015 р. воно становило майже 7,5 млрд дол., у 2014 р. – понад 9,5 млрд дол. Серед країн МЕНА головними торговельними партнерами України, за підсумками 2015 р., за показниками товарообігу були: Єгипет – 2,2 млрд дол., Саудівська Аравія – 926 млн дол., ОАЕ – 654 млн дол., Іран – 572 млн дол. (8,7%), Ірак – 486 млн дол. (7,4%). Частка вказаних країн у загальному обсязі товарообігу України з країнами МЕНА становить 74,0%, а саме: Єгипет – 33,5%, Саудівська Аравія – 14,1%, ОАЕ – 9,9%, Іран – 8,7%, Ірак – 7,4% [17].

Дослідження свідчать про те, потенціал розвитку міжнародних економічних відносин із мусульманськими країнами в Україні значний, однак можливість запровадження моделі ісламського фінансування є завданням нелегким. Положення національного законодавства поки перешкоджають широкому поширенню ісламських фінансових продуктів в Україні. Ситуація ускладнюється ще й тим, що немає точного списку ісламських продуктів, які можна вже сьогодні застосовувати без відповідних законодавчих змін у країні.

Але спочатку необхідно сформувати інституційне середовище, підвищити рівень знань щодо специфіки ісламського банкінгу та підготувати фахівців-практиків у цій сфері. Вирішення даних питань потребує тривалого часу та значних інтелектуальних зусиль.

Більш реалістичним способом запровадження ісламських банківських продуктів на вітчизняний ринок за відносно короткої термін часу є, на нашу думку, залучення ісламських банків за синдикуваного кредитування. Деякі розроблені ісламськими банками за законами шариату операції можуть бути здійснені спільно з традиційними банками. Ісламські банки стимулюватимуть розвиток реального сектору економіки, зокрема малого та середнього бізнесу мусульман.

Фактично, приймаючи участь у синдикуваному кредитуванні, ісламський банк переводить кредитну основу фінансового бізнесу на інвестиційну. Кошти клієнтів ісламського банку, що вносяться на спеціальний інвестиційний рахунок, будуть інвестуватися банком у різні фінансові проекти. І прибуток, отриманий власником рахунку, залежатиме виключно від результатів інвестування, що здійснюється банком.

Інвестиційні рахунки, що відкривають інвестиційні банки своїм клієнтам, називають також рахунками на основі системи розподілу прибутків та збитків. В основі таких рахунків лежить мудараба (довірче фінансування). Інструмент мудараба за своєю природою здебільшого відповідає нормам шариату та підходить як інструмент у рамках банківського синдикату.

Мудараба дає змогу не брати участь в управлінні компанією, яка потребує фінансових ресурсів, та не включає купівлю конкретного активу, який не входить у цілі банківського синдикату. Також мудараба дає змогу укласти

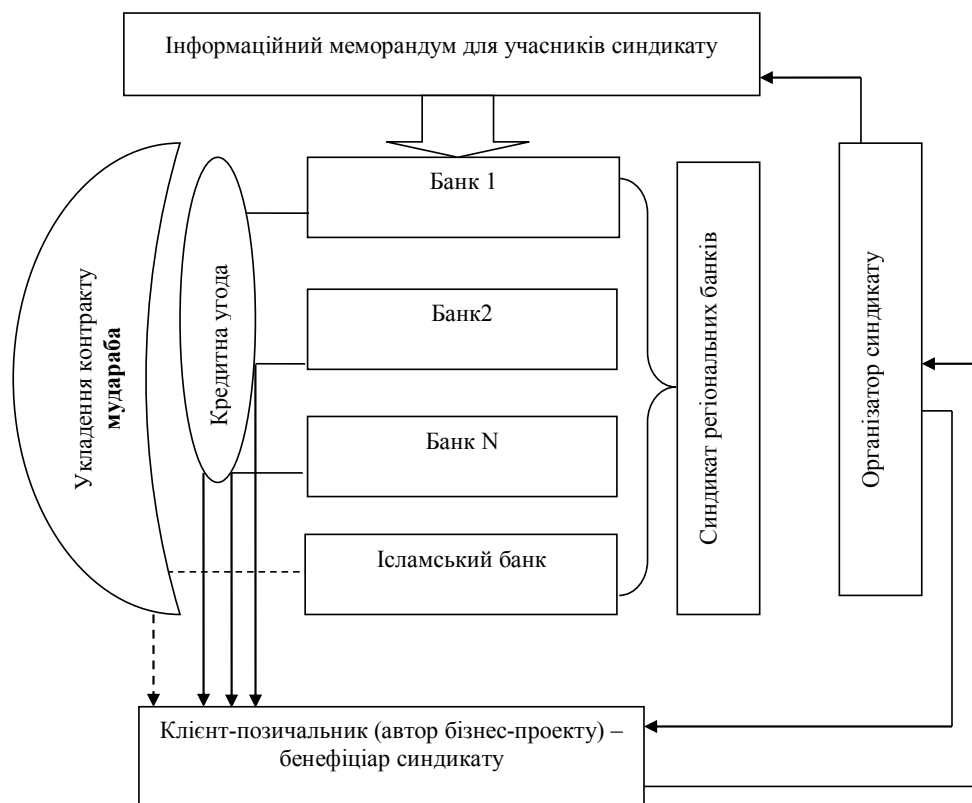

Рис. 3. Схема синдикованого кредитування з участю ісламського банку

Джерело: складено на основі [16]

з бенефіціаром власний контракт, що відрізняється від кредитних угод інших банків – учасників синдикату та не містить позичкового відсотка і спекуляцій (рис. 3).

У схемі синдикованого кредитування з участю ісламського банку можна виділити низку етапів: розроблення інвестиційного проекту позичальником і пошук джерел фінансування за допомогою синдикованого кредиту; формування банком-організатором інформаційного меморандуму, в якому описуються діяльність бенефіціара та зміст інвестиційного проекту; підбір відповідних банків регіону та передача потенційним учасникам синдикату інформаційного меморандуму; оцінка ефективності проекту та платоспроможності клієнта-позичальника (ісламські банки оцінюють можливість одержання прибутку від реалізації проекту на умовах партнерства); створення синдикату банків; укладення кредитних договорів між бенефіціаром (позичальником) і традиційними банками; укладення контракту мудараба між бенефіціаром та ісламським банком на умовах партнерської участі; передача коштів бенефіціару (позичальнику); отримання процентів традиційними банками та частини прибутку ісламським банком за результатами реалізації проекту; закриття синдикату.

За участі ісламського банку можливим виявляється саме схема спільного синдикованого кредитування, оскільки кожний із банків укладає власний контракт на фінансування бенефіціара. Ця характеристика дає змогу ісламському банку укласти контракт, що відповідає законам шаріату.

Висновки. Стрімке збільшення темпів зростання ісламських банківських активів за останні десятиліття зумовлене підвищенням рівня інформованості та попиту, а також полегшенням доступу до ісламських банківських

послуг. Разом із тим ісламські фінансові продукти все ще становлять невелику частку глобального банківського сектору. Перспективною перевагою ісламського банкінгу також є залучення ісламських фінансових інструментів традиційними банками.

Враховуючи наявність певних проблем із залученням необхідних фінансових ресурсів на європейських та американських ринках, а також за умов підготовки необхідного підґрунтя для розширення торговельно-економічних відносин із мусульманськими країнами (зокрема, країнами регіону МЕНА), розвиток ісламського банкінгу в Україні може стати досить вигідним із багатьох причин:

1) ресурси, що наявні в мусульманських країнах, можна залучити для фінансування інвестиційних проектів в Україні;

2) використання ісламських фінансових інструментів і практична робота з ісламськими інвестиціями – запорука майбутнього оздоровлення банківської системи України;

3) розвиток ісламського банкінгу в Україні сприятиме розвитку діяльності вітчизняних фінансових інститутів через запровадження нових банківських продуктів;

4) участь ісламських банків у фінансовому просторі України стимулюватиме подальший розвиток бізнесу в країні через залучення інвесторів із числа мусульманських країн.

Хоча ісламський банкінг не може бути єдиним рецептом у поліпшенні соціально-економічної справедливості й спільного процвітання, проте етичні аспекти, закріплені в принципах ісламського банкінгу, можуть призвести до підвищення прозорості та соціальної відповідальності, що, своєю чергою, може допомогти країнам досягти економічного зростання та процвітання.

Список використаних джерел:

1. Askar H., Z. Iqbal, N. Krichene, and A. Mirakhor. Risk Sharing in Finance: The Islamic Finance Alternative. Singapore: John Wiley and Sons (Asia), 2012.
2. Batorshyna A., Igonina A., Vagizova V., Sabirzyanov A. Liquidity management in Islamic banking industry. Social Sciences and Interdisciplinary Behavior: CRC Press, 2016. P. 265–269.
3. IMF (International Monetary Fund). World Economic Outlook: Financial Crises: Causes and Indicators. Washington, DC: International Monetary Fund, 1998.
4. Islamic Finance: A Catalyst for Shared Prosperity? Global Report on Islamic Finance 2016. Jeddah: Islamic Research and Training Institute (IRTI), 2016. 251 p.
5. Islamic Financial Services Industry Stability Report 2016. Kuala Lumpur: Islamic Financial Services Board, 2016. 164 p.
6. Jobst A. The Economics of Islamic Finance and Securitization. *IMF Working Paper*. 2007. № 4. P. 120–127.
7. Mahmoud A.El-Gamal. Islamic Finance Law, Economics and Practice. UK, 2006. 221 p.
8. Standard & Poor's, «Islamic Finance Outlook 2008». The National Bureau of Asian Research. *Islamic Finance: Global Trends and Challenges*. 2008. № 4. V. 18.
9. Toward A. Global Islamic Finance Standard. 2018. URL : <https://www.gfmag.com/magazine/march-2018/toward-global-islamic-finance-standard> (дата звернення: 04.12.2018).
10. World Bank and Islamic Development Bank Group. 2016. Global Report on Islamic Finance: Islamic Finance: A Catalyst for Shared Prosperity. Washington, DC: World Bank. 218 p.
11. Исламский банкинг: перспективы развития. *Банкирь*. 2015. № 3–4(53/54). С. 65–68.
12. Кулієва Е. Коран ; переклад російською з арабської, аят 275. URL : www.musulmanin.com/suri-002-baqara.html (дата звернення: 23.11.2018).
13. Міністерство закордонних справ в Україні. URL : www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/22415.html (дата звернення: 22.03.2018).
14. Мозговий О.М., Субочев О.В., Юркевич О.М. Сутність та розвиток доктрини ісламських фінансів. *Економіка України*. 2018. № 1(674). С. 71–81.
15. Офіційний сайт ісламського банку Al Rayan Bank. URL : <https://www.alrayanbank.co.uk/useful-info-tools/about-us/branch-finder/> (дата звернення: 05.10.2018).
16. Рыкова И.Н., Андреева Е.В., Развитие исламского банкинга и новых финансовых инструментов. *Банковское дело*. 2011. № 7. С. 38–43.
17. Субочев О.В., Юркевич О.М., Киян С.М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України з макрорегіоном МЕНА. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 13–18.

ИСЛАМСКИЙ БАНКИНГ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ И КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА

Аннотация. Статья посвящена исследованию исламского банкинга, анализу глобальных тенденций его развития, а также определению путей распространения исламского банкинга в Украине. Особое внимание уделено причинам возникновения и распространения исламских банков, динамике развития исламского финансового сектора в мире. Определены потенциал и основные факторы роста исламского банкинга на глобальном уровне. Проанализированы объемы исламских банковских активов и их географическое распределение в мировом хозяйстве. Авторы анализируют ключевые конкурентные преимущества исламского банкинга, выделяя основные преимущества от распространения исламского банкинга для национальных экономик. Определены перспективы распространения исламского банкинга в Украине, предложен действенный способ использования исламских банковских продуктов на отечественном рынке в существующих условиях. Выделены преимущества для национальной экономики в результате распространения исламского банкинга в Украине.

Ключевые слова: исламский банкинг, исламские финансы, мударара, исламские банковские активы, исламские банковские продукты.

ISLAMIC BANKING: GLOBAL TRENDS AND COMPETITIVE ADVANTAGES

Summary. Today, Islamic banking is experiencing rapid development associated with the growth of globalization and the growing interest in the mechanisms of its functioning. Currently, the growth of the Islamic capital market is 19.7% per year, which is significantly ahead of the growth rates of traditional banks. Islamic banks perform functions similar to traditional banks, acting as financial intermediaries and ensuring the operation of the national payment system. The main difference of Islamic banking is strict adherence to the norms of Islam, according to which lending with loan interest is prohibited. The article is devoted to the study of Islamic banking, the analysis of global trends of its development, as well as the definition of the ways of expansion of Islamic banking in the world. The main goals and principles of the Islamic economy are defined. Particular attention is given to the causes of the creation and expansion of Islamic banks, the dynamics of the development of the Islamic financial sector in the world. The potential and the main factors of growth of Islamic banking at the global level are identified. The volumes of Islamic banking assets and its geographical distribution in the world economy are analyzed. The sectors of the economy that are funded by Islamic banks are identified. The authors analyze the key competitive advantages of Islamic banking, highlighting the main benefits of the expansion of Islamic banking for national economies. The features of the development of Islamic banking in non-Muslim countries are revealed. The main European center of Islamic banking is highlighted. The prospects of the expansion of Islamic banking in Ukraine and the potential of the development of its international economic relations with Muslim countries are defined. A range of issues that will contribute to the development of Islamic banking in Ukraine is outlined. An effective way of using Islamic banking products in the domestic market with the existing conditions is proposed. The advantages for the national economy as a result of the expansion of Islamic banking in Ukraine are highlighted.

Key words: Islamic banking, Islamic finance, Mudaraba, Islamic banking assets, Islamic banking products.